

8- Her bilgi sahibinin üstünde daha bilenini vardır!

7. Delil: “Her Bilgi Sahibinin Üstünde Daha Bileni Vardır” - (Yusuf Suresi 76)

“Ben de Kur’an okudum, ben de anlıyorum!” Evet, sen de okudun... Ama mesele okumak değil, anlamak! Kendini İmam Azam’ın önüne koymak ne demek ya? Yani senin kısır anlayışınla o dev çınarın gölgesini kesmeye mi çalışıyorsun? Ama artık yorum değil, hakikat konuşsun. Kur’an ne diyor, gel bakalım...

وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ

“Her bilgi sahibinin üstünde bir bilen vardır.” (Yusuf 76)

Bu ayet; **mezhepsizliğe karşı bir tokat gibi** indirilen Kur’anî bir prensiptir. Ne diyor ayet? **“Bilenin üstünde daha iyi bilen vardır.”** Bu, her alanda geçerli olduğu gibi, **dini ilimlerde de değişmez bir hakikattir.**

Mesleklerde bile mertebe varken, dinde niye olmasın?

Tıpta; **asistan, uzman, doçent, profesör** gibi mertebeler vardır. Hiçbir *Stajyer hekim*, “Ben beyin ameliyatına gireceğim!” diyemez. Derse? **Maskara olur.** Hatta insan öldürür. İşte fıkıh ilminde de aynen böyledir. Bu ilimde de mertebeler vardır. Ve bu mertebeler **âlimlerin ittifakıyla yedi tabakaya ayrılmıştır.**

Fıkıh İlminin 7 Tabakası (Kısaca):

1. **Müctehid-i fi’ş-Şer** → Mutlak müctehid olan âlimlerin mertebesidir. Bu âlimler, dört delil olan; Kuran, sünnet, icma ve kıyastan hüküm çıkarmak için usul ve kaideler koymuşlar ve koydukları kaidelere göre hükümler çıkarmışlardır. İmam-ı Azam, İmam-ı Şafi, İmam-ı Malik ve Ahmed İ. Hanbel hazretleri, bu tabakadaki âlimlerdendir
2. **Müctehid-i fi’l-Mezhep** → Mezhepte müctehid olanlardır. Mezhep imamının usulüne göre hüküm çıkaran âlimler. İmam Muhammed, İmam Yusuf gibi.
3. **Müctehid-i fi’l-Mesele** → Sadece belli meselelerde mezhebin usulüne göre ictihad yapanlar. İmam Tahavi, Ahmed b. Ömer, İmam Serahsi ve benzerleri, fıkıh ilminin bu tabakasındadır. Demek, İmam-ı Serahsi gibi, “Şemsu-l Eimme” yani; “İmamların Güneşi” lakabıyla meşhur bir âlim bile, mezhep imamının ictihad yaptığı bir

meselede, kendi fikrini ileri süremiyor ve ictihad yapamıyor. Sadece, mezheb imamının hakkında ictihad yapmadığı bir meselede, mezheb imamının belirlediği usul ve kaidelere göre ictihad yapabiliyor. Acaba, imamların güneşi olan İmam-ı Serahsi, böyle ictihad yapamaz ve mezheb imamının sözünden dışarı çıkmazsa, günümüzdekilerin ictihad yapmaya hakkı olur mu?

4. **Ashab-ı Tahric** → İctihad derecesinde olmayıp, Müctehidlerin kısa, kapalı sözlerini açıklayan âlimlerdir. Bunlar delillerden hüküm çıkarmamışlardır. Evet, meşhur el-Cessas, sadece bir mukallid olup, ictihad yapamamıştır. Günümüzdeki ictihad heveslilerinin kulakları çınlaya! Acaba onlar, el-Cessas’tan daha mı âlim ki, onun kalkışamadığı bir işe cüret ediyorlar? El-Cessas gibi büyük âlimler bile sadece buraya giriyor.
5. **Ashab-ı Tercih** → Müctehidlerden gelen birkaç rivayet arasından birini tercih edebilen âlimlerdir. Bunlar mukalliddir ve ictihad yapamazlar. Ebu-l Hasan Kudûri ve emsalleri bu tabakadadır.
6. **Ashab-ı Temyiz** → Bu mertebede bulunanlar da mukallid olup, bir mezheb imamına bağlıdırlar. Bunlar, bir mesele hakkında gelen çeşitli rivayetleri, kuvvetlerine göre sıralayıp yazmışlardır. Kitaplarında reddedilen rivayet bulunmaz
7. **Ashab-ı Fetva** → Zayıf haberleri, kuvvetlilerinden ayırabilen ve bir mezheb imamına bağlı olan mukallidlerdir. Bunlar, okuduklarını iyi anladıkları ve anlayamayan diğer mukallidlere açıkladıkları için fıkıh âlimlerinden sayılmışlardır. **İbn Abidin** bu sınıftadır!

Ömer Nasuhi hazretleri, “*Hukuk-u İslamiye ve Istılahat-ı Fıkhiye Kamusu*” isimli eserinde, müctehidlerin bu yedi tabakasını izah ettikten sonra, İbn-i Abidin hazretlerini yedinci tabakaya misal vermektedir. İbn-i Abidin hazretleri ise, dokuzuncu asrın en büyük Hanefi fıkıhçılarından olup, her bir cildi dokuz yüzü aşkın sahifeden oluşan altı ciltlik “*Reddû-l Muhtar*” isimli fıkıh eserinin sahibidir.

Yani, günümüzdeki bütün fıkıhçıların kaynak kitap olarak kullandığı “*Reddû-l Muhtar*” isimli eserin sahibi olan, dokuzuncu asrın o büyük fakihî; İbn-i Abidin hazretleri, sadece mukallid olup, ictihad yapamıyor ve fikhî meselelerde İmam-ı Azam hazretlerini taklit ediyor, ona tabi oluyor. Hal böyle iken nasıl olurda, *İbn-i Abidin* hazretlerinin yapamadığı ictihadı, O’nun yazdığı eseri okumaktan ve anlamaktan aciz olanlar yapabilir?

Yine Bediüzzaman Said-i Nursi Hazretleri içtihadın zorluğunu şöyle anlatıyor: Bir usul kaidesidir ki fakih olmayan, velev ki usul-ü fıkıhta müctehid dahi olsa, icma-ı fıkıhta muteber değildir. Çünkü onlara nispeten âmîdir.

Bu ibareyi biraz açalım. Usul-u fıkıh, fikhın usul ve kaidelerini öğreten derin bir ilimdir. Değil bu ilimde müctehid olabilmek, bu ilmi öğrenmek bile bir ömür alır. Bununla birlikte, faraza bir kimse, kendisine ihsan edilen özel bir yetenekle bu ilimde müctehitlik makamına ulaşırsa, yine de fetva veremiyor ve dört delilden hüküm çıkaramıyor; onun sözüne itibar edilmiyor.

Bediüzzaman Hazretlerinin, “Onlara nispeten âmîdir” sözü de çok manidardır. Âmî “okuma-yazma bilmeyen” kişiye denir. Demek, usul-u fıkıhta müçtehid bile olsa, mezhep imamlarına kıyasla okuma-yazma bilmeyen bir çocuk gibi sayılıyor.

Acaba usul-u fıkıh ilminin müçtehidleri, mezhep imamlarına kıyasla okuma-yazma bilmeyen bir çocuk gibi olursa, usul-u fıkıhtan habersiz olan sen ve emsalin, onlara kıyasla hangi mertebede olursunuz? Ve bir usul-u fıkıh müçtehidinin yapamadığı dört delilden hüküm çıkarma işini, sizler nasıl yaparsınız?

Hani adamın biri demiş ya: “Abdestsiz namaz olmaz diyorlar, ben kıldım oldu.” Yahu olmadı, sadece sen olduğunu zannediyorsun ve oldu kabul ediyorsun. Aynen bu adam gibi, siz de içtihad yaptığınızı zannediyorsunuz. “Yaptım, oldu.” diyorsunuz. Lakin olmadı ve olmaz. Sözüünüzün hakikatte hiçbir kıymeti yoktur. Siz yapıyorum zannediyorsunuz! Aslında yaptığınız, kendinizi ateşe atmaktan başka hiçbir şey değil!

Zamanımızda bazı “özgür akılcı mezhepsizler” şöyle soruyor: “Bu yedi fıkıh mertebesini kim belirlemiş? Nereden çıktı bu sınıflandırma?”

İşte biz de onlara soruyoruz: “Peki, siz hiç asistan, uzman, doçent, profesör gibi unvanlara itiraz ettiniz mi?” Etmediniz. Çünkü o unvanları; **akademik camia**, yani **eğitimin uzmanları** belirlemiştir. Eğitimle ilgili olan meselede, **o işin uzmanları konuşur**. Kimse çıkıp da “Ben sabah kalktım, kendimi profesör hissettim” diyemez.

Bir adam düşün: Bu adam **okuma-yazma bilmiyor**. Ama çıkmış diyor ki: “Bu profesörlük, doçentlik de neymiş? Ben tanımiyorum böyle şeyleri. Kim belirlemiş bu seviyeleri? Ben kendimi profesör ilan ettim. Bu bana yeter.” Şimdi böyle birini görsen, ne dersin? Cevap bile vermezsin. Sadece acır ve güler geçersin: “Bu adam galiba divanelik sınırını geçmiş...”

Aynı durum fıkıh ilmi için geçerli değil mi? Eğitimde unvanları kim belirliyorsa, **fıkıhta da tabakaları belirleyenler, o ilmin ustalarıdır**. Yani:

- Mezhep imamları
- Usulcü fıkıhçılarr
- Yüzbinlerce hadisi bilen allameler
- Mezheplerin kurucuları
- Fıkıh kelime kelime kitaplaştıran fakihler...

Bu zatlar, asırlardır tecrübe ve icma ile **yedi fıkıh mertebesini** belirlemişler. Ama şimdi bir kişi çıkıyor ve diyor ki: “Ben bu mertebeleri kabul etmiyorum. Ben de içtihat yapabilirim. Hatta belki mezhep imamlarından da ilerideyim!” **O zaman tekrar soralım:** Senin bu adama ne farkın kaldı?

- O okuma-yazma bilmeden **profesör** olmuş.
- Sen usul, fıkıh, hadis bilmeden **müçtehid** olmuşsun!

O hiç olmazsa “Ben kendimi profesör hissediyorum” diyerek belki biraz “özsaygı” kasıyor. Sen ise kendini **İmam Azam’ın makamında** görüyorsun! Bu artık “özgüven” değil; **vehimle delilik arasındaki çizgiye yaklaşmak** demektir. Senin hâlin, yaz ortasında güneşe karşı kanat çırpıp, “Ben de ışık veriyorum!” diyen bir **ateş böceğine** benziyor. Sen de hüküm veriyorsun, ama **dine zarar vermekten başka bir şey yapmıyorsun.**

O zaman gerçeği kabul et:

1. Fıkıh ilminin seviyelerini, o ilmin uzmanları belirlemiştir.
2. Bu tabakalar, asırlık tecrübenin ve icmanın sonucudur.
3. Bu mertebeleri inkâr eden, **kendisini de inkâr eder.** Çünkü kendini “en üstte” sayan biri, o ilimde **en altta** olduğunu ispatlamış olur.
4. Gerçek âlim, haddini bilir. Sahte âlim, haddini aşar.

Sonuç: Herkes yerini bilmeli! Tıpta profesör olmak için 15 yıl okursun, sınavlar geçersin, tez yazarsın. Fıkıhta müctehid olmak için 30 yıl yetmez! Hem kalbini hem aklını hem de nefsinin ilimle yoğurursun.

Ama sen kalkıp, üç cümleyle kendini “alim” ilan ediyorsun. Bu nasıl iş? Kardeşim, **akademide doçentliğe bile kolay çıkılmıyor**, fıkıhta nasıl oluyor da **İmam Şafi’nin makamına kendini oturtuyorsun?**